

Maarif Müfettişleri Başkanlıklarının Kaldırılmasıyla İlgili Müfettiş Görüşleri¹
Supervisors' Views on Extinguishing the Presidency of the Ministry

İbrahim GÜL²

Özet

Türk Eğitim Sistemi içinde müfettişlik kurumunun uzun bir geçmişi vardır. Osmanlı devletinden itibaren var olan bu kurum zaman içinde farklı yapılanmalarla günümüze kadar gelmiştir. Eğitim denetmenlerinin adı maarif müfettişi olarak değiştirilmiş ve bir süre sonra illerde bulunan Maarif Müfettişleri Başkanlıkları kaldırılarak maarif müfettişleri eğitim uzmanı statüsüne düşürülmüşlerdir. Bu çalışmanın amacı, maarif müfettişlerinin konuya ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu amaçla on maarif müfettişi ile görüşme yapılmıştır. Müfettişlerin konuya yönelik görüşleri betimsel ve içerik analizi ile analiz edilmiş ve bulgular sunulmuştur. Müfettişlerin çarpıcı görüşleri doğrudan alıntılarla aynen aktarılmıştır. Konuya ilişkin bir alan yazın taraması yapılarak sonuçlar bunlarla karşılaştırılmıştır. Maarif müfettişlerinin, yapılan değişikliklere ilişkin görüşleri olumsuzdur. Maarif müfettişleri, böyle bir değişimin çeşitli sıkıntıları beraberinde getireceğini dile getirmektedirler. Müfettişlerin görüşlerine göre, denetim görevinin okul yöneticilerine bırakılması beraberinde yanlılığı getirecektir. Soruşturmanın yürütülmesinde objektiflik bozulacaktır. Böyle bir uygulama okul yöneticilerinin iş yükünü de artıracaktır. Diğer yandan aday öğretmenlere yapılacak rehberlik görevinin aksamasına yol açacaktır. Bu sonuçlara dayalı olarak, eğitimde yapılacak değişikliklerin bilimsel verilere dayalı yapılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: maarif müfettişi, Teftiş Kurulu Başkanlığı, teftiş, rehberlik

¹ Bu çalışma, 1. Uluslar arası Eğitim Araştırmaları ve Öğretmen Eğitimi (ERTE Congress) Kongresi'nde sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr., On Dokuz Mayıs Üniversitesi, igul@omu.edu.tr

Bu makale iThenticate programı ile taranmıştır.

Makale Gönderim Tarihi: 14/11/2017-Kabul Tarihi: 16/12/2017

Abstract

With in the Turkish Education System there is a long history of the inspectorate. This institution, which has existed since the Ottoman state, The name of the training supervisors was changed to the maarif inspector, and after a while they were removed from the Ministry of Education Inspectors' Presidencies and the maarif inspectors were dropped in to the training specialist status. The purpose of this study is to reveal the views of the maarif inspectors on the subject. For this purpose, interviews were held with ten maarif inspectors. The opinions of the inspectors on the topic were analyzed with descriptive and content analysis and the findings were summarized. The striking views of the inspectors are quoted directly in the quotations. A literature survey on the subject was made and the results were compared with them. Educational inspectors' views on the changes made are negative. Educational inspectors say that such a change will bring with it various troubles. In the opinion of the inspectors, leaving the supervisory task to the school administrators will be biased. Objectivity will deteriorate when investigations are carried out. This practice will also increase the work load of school administrators. On the other hand, the candidate will lead to the task of guiding teachers. Based on these results, it has been proposed to make changes in education based on scientific evidence.

Keywords: education inspector, Inspection chair, inspection, guidance

Giriş

Maarif müfettişleri, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim kurumlarında, denetim, rehberlik, inceleme, soruşturma çalışmalarını yürüten kişilerdir. Maarif müfettişleri, kuruluşundan bu yana farklı şekillerde örgütlene gelmiştir. Genellikle bu örgütlenme biçimi "Teftiş Kurulu" olarak nitelendirilmektedir. Teftiş kurulu içinde başkan ve müfettişler yer almaktadırlar. Müfettişler de kendi içinde gruplar oluşturmaktadırlar. Grup sayısı ve grup içinde yer alan müfettiş sayısı illere göre değişmektedir.

Eğitim sistemini yakından ilgilendiren birçok değişiklik yapılmaktadır. Bu değişikliklerden birisi de maarif müfettişleriyle ilgili düzenlemelerdir. Son yapılan bir değişiklikle illerdeki maarif müfettişleri kurulu başkanlıkları kaldırılmış ve maarif müfettişleri uzman statüsüne düşürülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, teftiş, denetim ve soruşturma işlerinin Bakanlık tarafından yapılacağı bildirilmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar sınırlı olup, çalışmanın bu boşluğu dolduracağı düşünülmüştür.

Problem durumu

Osmanlı devleti döneminde, 1846 yılında Sıbyan ve Rüşdiye mekteplerini teftiş eden muinlerin atandığı ve 1862 yılında bu memurlara müfettiş denildiğinden bahsedilmektedir. Müfettişler merkez ve taşra okullarını teftiş etmekle görevlendirilmişlerdir. 1875 yılında müfettişlere, öğretmenlere rehberlik etme görevi verilmiştir. 1913 yılında ilkokullarda teftişin ilköğretim müfettişleri tarafından yapılması öngörülmüştür. 1914 yılında çıkarılan bir talimatname ile ortaöğretim ve bakanlığa bağlı kurumların teftişine açıklık getirilmiştir (Taymaz, 1982: 12-13). Bu açıklamalardan iki başlı bir teftiş sisteminin cumhuriyet döneminden önce ortaya çıktığı söylenebilir.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte, Maarif Vekâleti bünyesinde 3 denetçiden oluşan bir Teftiş Kurulu oluşturulmuştur. 1926 yılında teftiş kurulu başkanlığı kaldırılmış, müfettişler merkez ve mıntika müfettişi olarak ikiye ayrılmışlardır (Su, 1983: 179). 1933 yılında çıkarılan bir yasayla Teftiş Heyeti adıyla kurulmuş olan birim 1946 yılında Teftiş Kurulu Başkanlığı adını almıştır (Koçer, 1981: 45). Teftiş kurulu başkan, yardımcısı, müfettişler ve muamelat müdüründen oluşmaktadır.

1947 yılında çıkarılan 5012 sayılı yasa ile ilköğretim müfettişlerinin yetkileri artırılmıştır. İlköğretim müfettişlerine, üstün çalışmalarından ötürü öğretmenlere maaşla ödüllendirme ve başöğretmenlere yılda bir haftayı geçmemek üzere izin verme yetkisi verilmiştir (MEB, 1953: 81). Bu yıllarda Bakanlık müfettişleri bölgelere dağıtılmış ve bu

uygulamadan vazgeçilmiştir (Cengiz, 1992: 57). Müfettişlerin görev ve sorumluluklarını düzenleyen yönetmelikler çıkarılmıştır. 1983 yılında yapılan bir düzenleme ile ilköğretim müfettişleri, ilköğretim kurumlarının rehberlik, teftiş ve soruşturma hizmetlerinden sorumlu tutulmuşlardır (Serim, 1991: 70).

1989 yılında çıkarılan 179 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye dayalı olarak, ilköğretim müfettişleri kurulu yönetmeliği hazırlanmıştır. 1991 yılında İlköğretim Kurumları Teftiş Yönergesi hazırlanmış ve 1993 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü yürürlüğe konulmuştur (Ağaoğlu, Şimşek ve Terzi, 1999:244). Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Osmanlı devletinden gelen ikili denetim sistemi uygulaması bir süre daha devam etmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında yapılan bir değişiklik ile ilköğretim müfettişlerinin sicil amirliğine son vermiştir (MEB, 2004). 2011 yılında 652 sayılı KHK ile Bakanlık müfettişleri, 'Milli Eğitim Denetçisi', ilköğretim müfettişleri "İl Eğitimi Denetmeni" unvanını alırken, Teftiş Kurulu Başkanlığı biriminin adı "Rehberlik ve Denetim Başkanlığı" olarak değiştirilmiştir. Kısa bir süre sonra, 2014 yılında 6528 sayılı kanun ile il eğitim denetmenleri ile Milli Eğitim denetçilerinin unvanı "Maarif Müfettişi" olarak değiştirilmiştir. Eğitim sistemindeki iki başlılığın son bulmasıyla, maarif müfettişlerinin özlük haklarında bir iyileşme beklenirken, aksine maarif müfettişlerinin ders denetimi yapmalarına son vermiştir (MEB Öğretmennet, 2015).

Maarif müfettişlerinin yürüttüğü önemli görevlerden birisi eğitim kurumlarının denetimidir. Denetim, eğitim ve öğretim çalışmalarının yürürlükteki yasa, tüzük, yönetmelik ve genelgelere göre yapılıp yapılmadığının incelenmesi, yoklanması ve soruşturulması işi olarak ifade edilmektedir (TDK, 2015). Başaran'a (2000: 137) göre denetim, planlanan örgütsel amaçlardan sapmayı önlemek için, örgütün işlemlerini izleme ve düzeltme sürecidir. Balcı (2005, s.48) eğitimde, değerlendirme ile denetimin aynı anlama geldiğini belirtirken, Bursalıoğlu (2002: 126) denetimi, kamu yararı adına davranışı kontrol etme olarak görmektedir.

Denetim iş görenlerin mesleki gelişmelerini teşvik eden, onları eğiten, çalışanların verimini arttırıcı etkinlikleri ortaya koyan ve değerlendiren bir süreç olarak görülür (Gündüz, 2012: 5). Öğretmenlerin, eğitim hedeflerine ne kadar ulaştıklarını anlamak bakımından denetim gereklidir. Denetimin yansız, objektif ve nesnel olarak yapılması uzaktan gözetim ile mümkündür. Makam yetkisi ile statüyü birbirinden ayırmada kullanılan iki ilke, katımlı yönetim ve uzaktan gözetmedir. Eğitimde gözetme yollarından birisi teftiştir (Bursalıoğlu, 2002). Sınıf ziyaretlerinin olumlu ve yapıcı olarak yapılması durumunda yararlı olacağı belirtilmektedir (Sağlamer, 1975: 54).

Bir eğitim kurumu olarak okul, yapacağı çalışmaları planlar ve bunların ne kadarının yapıldığını da bilmek ister. Bu bakımdan eğitim kurumlarının belirli aralıklarla denetimi önem kazanmaktadır. Denetim, eğitimin amaçlarına hizmet eden, amaçlı bir etkinliktir (Gökçe, 1994: 78). Eğitim kurumlarının denetlenip değerlendirilmesinde, denetim ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Denetim belli bir amaca yönelik olmalı ve mevcut şartları dikkate alınmalıdır. Müşterek planlama yapılarak sorumluluklar paylaşılmalıdır. Denetimde bütünlüğe önem vermelidir. Demokratik bir liderliği gerektiren denetim sadece problemleri tespit etmekle kalmamalı, bunların çözümüne katkı sağlamalıdır (MEB, 1991).

Türk Eğitim Sistemi içinde yer alan yönetsel denetimin bir önleyicilik özelliğinin olduğu ve böylece denetimin önleyicilik özelliğinin korunarak, yapıcı yönleri üzerinde durulması öngörülmüş (MEHTAP, 1996: 100–115, MEB, 1993) olmasına rağmen, MEB 2016 yılında yaptığı bir değişiklik ile maarif müfettişlerinin kurum denetimi yapmalarına son vermiştir (MEB, 2016). Kısaca denetleme görevi, okul müdürlerine bırakılmıştır. Bayraktutan'ın (2011) araştırmasında, öğretmenler okul müdürlerinin denetim becerilerini kısmen yetersiz bulmuşlardır. Okul yöneticilerinin ders denetimi yapmaları, öğretmenler tarafından bazı araştırmalarda olumlu değerlendirilmekle beraber (Bige, 2014: 115), uygulamanın bazı sıkıntıları beraberinde getireceği gerçeği gözden uzak tutulmamalıdır. Bir araştırmada okul müdürleri, yapacakları ders denetimlerinde yanlışlığın artacağı kaygısı taşımaktadırlar.

Müdürler bu konuda eğitim almadıklarından yaptıkları ders denetimleri öğretmenler tarafından etkisiz bulunmuştur (Tonbul ve Baysülen, 2017: 307).

Denetim işlerinin Türkiye’de gerektiği gibi uygulanmadığı yönünde araştırmalar bulunmaktadır (Memduhoğlu, 2009). Diğer yandan öğretmenlerin eğitim ve öğretime ilişkin sorunlarını denetmenlere açıklamaktan kaçındıkları belirtilmektedir (Kapusuzoğlu, 2004). Türkiye’de eğitim denetimi, yıllar boyunca, kontrol etme boyutuyla ele alınmış (Memduhoğlu ve Zengin, 2012: 139), rehberlik boyutu göz ardı edilmiştir. Denetimle ilgili yapılan araştırmaların çoğunluğunun nicel olduğu (Kaya, Yazıcı, Deliveli ve Hoşgörür, 2016), denetimin olumsuz yönlerine ilişkin nitel araştırmaların pek yapılmadığı görülmektedir.

Maarif müfettişlerinin önemli görevlerinden birisi de hiç şüphesiz öğretmenlerin rehberlik ve işbaşında yetiştirilmesine katkı sağlamalarıdır (BDDR, 2002). Bu amaçla maarif müfettişleri, aday öğretmenlerin bulunduğu okullara denetimde öncelik vermelidirler. Öğretmenler, eğitim denetmenlerinin yaptığı rehberliği orta düzeyde yeterli görmektedirler (Koroğlu ve Oğuz, 2011: 18). Öğretmenler, Gökyer (1997), Gökalp (2010), Oktar (2010) ve Ovalı’nın (2010) çalışmalarında, müfettişlerin rehberliğini az, Ünal, Demirkol ve Ümmet’in (2010) çalışmasında çok az yeterli görmüşlerdir. Ergüneş ve Ovalı’nın (2011: 51) çalışmasında, öğretmenler ve ilköğretim müfettişlerinin eğitim öğretime ilişkin rehberlik etmelerine yönelik görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmuş ve ilköğretim müfettişlerinin yeterli düzeyde rehberlik etmediklerini belirtmişlerdir. Bir sendikanın yapmış olduğu araştırmaya göre, öğretmenlerin %92’si teftiş sisteminin rehberlik esasına göre yapılandırılmasını, %85’i teftiş sisteminin doğru işlemediğini belirtmişlerdir (Eğitim-Bir-Sen, 2016).

Maarif müfettişlerinin görevleriyle ilgili tartışılan konulardan birisi de soruşturma yapmalarıdır. Müfettişler okul-açma ve kapamayla ilgili incelemeleri yürütürken aynı zamanda memurların soruşturulması görevine bakarlar (MEB, 2015: 7). Soruşturma ile rehberlik görevinin birbiri ile zıt görevler olduğu ve müfettişlerde rol çatışmasına neden olduğu birçok araştırmalarda dile getirilmiştir (Özdemir, 1990,

Aktaran: Uygur, 2006, Özmen ve Şahin, 2010: 107). Soruşturma görevinin Avrupa ülkelerinde denetmenlerde bulunmadığı dile getirilmektedir (Demirkasımoğlu, 2011: 46).

Eğitim müfettişlerine yönelik yapılan birçok araştırmada müfettişlerin seçimi, yetiştirilmesi, atanması, görev ve sorumluluklarına ilişkin araştırmalarda olumsuzlukların olduğu dile getirilmiştir (Öz, 1977; Başar, 1995; Özdemir, 1996). Bu çalışmaların bir sonucu olarak MEB 2016 yılında bir kanun tasarısıyla, 2500'e yakın maarif müfettişinin eğitim uzmanı yapılacağını ve bir kısmının mülakat ile Bakanlık Maarif Müfettişi yapılmasına karar vermiştir (Memurlar.net, 2016). MEB'in açtığı maarif müfettişleri sözlü sınavında birçok müfettiş olumlu puan almasına rağmen, maarif müfettişliğine atanmamışlardır.

Bazılarına göre maarif müfettişliğinin kaldırılması, denetimin kaldırılması anlamına gelmektedir. Denetimi yapılmayan kurumların çökmesi an meselesidir (Bostan, 2016). Maarif müfettişliğinin kaldırılmasına yönelik başka eleştiriler de bulunmaktadır. Ehliyet, liyakat ve uzmanlaşmayı göz ardı eden bu düzenlemelerin mevcut haliyle yasalaştığı takdirde, eşitlik, hakkaniyet ve kamu yararı ilkelerine aykırı bir durum oluşturacağı, hukuki sorunları da beraberinde getireceği dile getirilmektedir (Memurlar.net, 2011).

Buraya kadar özetlenen bilgilerden anlaşılacağı üzere, maarif müfettişliğinin kaldırılmasına yönelik farklı görüşler bulunmaktadır. Bu konuda maarif müfettişlerinin görüşleri merak konusu olmaktadır. Bu araştırmanın amacı, maarif müfettişlerinin konuya yönelik görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Maarif müfettişleri kurulu başkanlığının kaldırılmasına yönelik görüşleriniz nelerdir?
2. Böyle bir uygulama eğitim sistemini nasıl etkileyecektir?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Çalışma nitel bir araştırmadır. Nitel çalışmalar “Herhangi bir olguya ilişkin bütüncül anlayış ancak çoklu bakış açıları yoluyla elde edilebilir.” (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 28).

Çalışma grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 öğretim yılında farklı illerde görev yapan 10 maarif müfettişi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan maarif müfettişlerinin kimlik bilgilerine bakıldığında, 1 müfettişin kadın diğerlerinin erkek olduğu görülmektedir. Branşlarına bakıldığında yarısının sınıf öğretmeni, sırasıyla fen, tarih ve Türkçe öğretmeni, eğitim durumlarına bakıldığında çoğunluğunun yüksek lisans mezunu olduğu anlaşılmaktadır.

Veri toplama aracı

Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, betimsel ve içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel analiz derinlemesine analiz gerektirmezken, içerik analizi elde edilen verilerin daha yakından incelenmesini ve bu verileri açıklayan kavram ve temaların ulaşılmasını gerektirir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 89). Araştırma bulguları, tematik bir yaklaşımla ele alınmıştır. İçerik analizinde, birbirine benzeyen belli kavramlar bu temalar çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucunun anlayacağı bir biçimde düzenlenmiştir (Neuman, 2012: 663).

Verilerin çözümlenmesi

Bulgular çözümlenmeden önce her bir görüşmeciye bir numara verilmiş ve kodlama yapılmıştır. (M1, M2, M3 gibi). Daha sonra çalışmaya katılanların görüşleri betimsel ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Betimsel analizde, araştırmaya katılan bazı müfettişlerin görüşleri olduğu gibi değiştirilmeden aktarılmıştır. İçerik analizinde ise kodlanan benzer kavramlardan kategorilere ve bazı temalara ulaşmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Maarif müfettişlerinin, Maarif Müfettişleri Kurulu Başkanlıklarının Kaldırılması ve bu yönde yapılacak bir değişikliğin eğitim sistemini nasıl etkileyeceği konusunda görüşlerine ilişkin bulgular aşağıya çıkarılmıştır. Bazı müfettişlerin görüşleri olduğu gibi değiştirilmeden aynen aktarılmıştır.

Maarif müfettişleri kurulu başkanlığının kaldırılmasına yönelik görüşleri

Maarif müfettişlerinin maarif müfettişleri kurulu başkanlıklarının kaldırılmasına yönelik görüşleri tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 Maarif Müfettişleri Kurulu Başkanlığının Kaldırılmasına Yönelik Maarif Müfettişleri Görüşleri

Maarif müfettişlerinin görüşleri	Kodlar	f
Denetim alanında sıkıntılara neden olur	1	1
Soruşturma ve araştırma konularında sıkıntıya neden olur	1	1
Objektiflik bozular	2	1
Olumsuz karşılıyorum	3, 4, 5,10	4
Denetimin imkânsız olması	6	1
Teftişin yeniden güçlü hale gelmesi	6	1
Hiçbir olumlu yanını göremiyorum	7	1
Müfettişler arasındaki koordinasyonu bitirir	9	1

Tablo 2’de maarif müfettişlerinin görüşlerine ilişkin betimsel analiz sonuçlarına bakıldığında, illerdeki maarif müfettişleri kurulunun kaldırılması çoğunlukla olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Bir kişi bunun teftişi yeniden güçlü hale getireceğini dile getirerek olumlu bir yönünün de olduğunu belirtmiştir.

Maarif müfettişlerinin görüşleri içerik analizine tabi tutulmuş ve bazı müfettişlerin görüşleri aşağıya çıkarılmıştır.

M2 “Son dönemde yapılan idareci atamalarını göze alırsak. Tamamen kendi adamım mantığında olduğundan yapacakları muhakkiklik görevinde objektif olmaları mümkün olmayacaktır.....”

M4 “Başarıyı artırmak için denetim şarttır. Okul müdürünün öğretmeni değerlendirmesi amir ve memur ilişkisinde doğru bulmuyorum..”

M8 “Kurumların periyodik zamanlarda denetlenmesi gerekir. Denetim olmadığı zaman çalışmalarda aksamalar olur...”

M10 “...Eğitim faaliyetlerinin denetiminin gerekliliği 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda açıkça yer almaktadır. Denetim gerekli olunca denetim ile ilgili iş ve işlemlerin yürütüldüğü bir birim olan Maarif müfettişleri kurulu başkanlıklarının da kaldırılması eğitimi son derece olumsuz etkileyecektir...”

Maarif Müfettişleri Kurul Başkanlıklarının Kaldırılmasının Eğitim Sistemine Etkileri

Maarif müfettişleri kurulu başkanlıklarının kaldırılmasının olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin maarif müfettişlerinin görüşleri aşağıda Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3 Maarif Müfettişleri Kurulu Başkanlıklarının Kaldırılmasının Eğitim Sistemine Etkisine Yönelik Maarif Müfettişi Görüşleri

Maarif müfettişlerinin görüşleri	Olumlu kodlar	Olumsuz Kodlar	f
Görevlendirme ortadan kalkar, teftiş yeniden güçlü hale gelir	1		1
Orta ve uzun vadede ciddi sıkıntıların ortaya çıkmasına vesile olur		1	1
Okul müdürlerinin yapacağı soruşturmalar kişiye özel olur		2	1
Denetim mekanizmasının olmadığı her sistemde aksaklıklar olur		3	1
Dört yıllığına görevlendirilen okul müdürleri bu işi yapamaz		4	1
Okul müdürlerine verilen soruşturma görevlerinde taraflı davranma		5	1
Merkezden 700 müfettiş ile tüm eğitim kurumlarını denetlemek imkânsız		6	1

Müdürler tarafından yapılan inceleme ve soruşturmalarda nitelik sorunu	6	1
Rehberlik görevlerinin çoğu ilde yapılamayacağı	6	1
Müfettişlik kurumsal kimliğini kaybeder	7	1
Bir takım belirsizler ve düzensizlikler ortaya çıkabilir	9	1
Okul müdürlerinin iş yükünü artırır	10	1
Dört yıl süreli görevlendirilen okul müdürün soruşturma yapması etik değil	10	1

Tablo 3'te müfettiş görüşleri incelendiğinde, bir müfettişin olumlu görüş belirttiği, diğerlerinin bu konuya olumsuz baktıkları anlaşılmaktadır.

Maarif müfettişlerinin görüşleri içerik analizine tabi tutulmuş ve bazı müfettişlerin görüşleri aşağıya çıkarılmıştır.

M2 " Okul müdürlerinin yapacağı inceleme ve soruşturmalar kişiye özel olacaktır. Müfettişlik bağımsız ve tarafsız bir birim olmak zorundadır. Bir öz eleştiri yapmak istiyorum. Biz okul müdürleri ve müdür yardımcılarının harcadığı dönemde sesimizi çıkarmayarak sarı öküzü vermiştik. Sıranın bize geleceğini düşünmemiştir."

M6 "Merkezden 600-700 müfettiş ile tüm eğitim kurumlarının denetiminin imkansız olması. Okul müdürleri ve yardımcılar tarafından yapılan inceleme, soruşturma ve ön inceleme niteliğinde sıkıntı olması ve küçük illerde kişiler arasında olumsuzluklar yaşanmasına neden olabileceği. Maarif müfettişlerinde norm kadro kalktığından rehberlik görevinin de çoğu illerde yapılamayacağı, kurumlarda görülen eksik ve aksaklıkları düzeltme durumunun ortadan kalkacağı"

M8 "Kurumların periyodik zamanlarda denetlenmesi gerekir. Denetim olmadığı zaman çalışmalarda aksamalar olur. Eğitim sistemini denetimsiz düşünmek bir takım aksamalara neden olur."

M9 "...Eğitim sisteminde rastlanılan problemlerin zamanında tespit edilememesi, sorunların tespit edilerek anında çözümlenmemesi

sonucunda sorunların büyümesine sebep olmaktadır. ...Maarif müfettişlerinin görevlerini koordine edilerek bir kurul başkanının olmaması durumunda bir takım belirsizlikler ve düzensizlikler ortaya çıkabilir”

Tartışma

Maarif müfettişleri başkanlıklarının kaldırılmasına yönelik müfettiş görüşleri birlikte değerlendirildiğinde; böyle bir uygulamanın bazı sıkıntılara neden olacağı, soruşturma ve araştırmalarda objektifliğin bozulacağı, az sayıda müfettiş ile denetimin imkânsız olacağı, müfettişler arasında koordinasyon sorunlarına yol açacağı dile getirilmektedir. Kısaca müfettişlerin konuya ilişkin görüşleri olumsuzdur. Bulgular Bige'nin (2014) araştırmasıyla çelişirken, Bayraktutan'ın (2011) araştırmasıyla tutarlık göstermektedir. Ergüneş ve Ovalı'nın (2011: 51) çalışmasında, öğretmenler ve ilköğretim müfettişlerinin eğitim öğretime ilişkin rehberlik etmelerine yönelik görüşleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Maarif müfettişliğinin kaldırılmasına, öğretmenler bu anlamda olumlu bakabilirler.

Maarif müfettişleri böyle bir uygulamanın eğitim sistemini olumsuz yönde etkileyeceği konusunda fikir birliği içindedirler. Böyle bir uygulamanın sistemde aksamalara neden olacağını, okul müdürlerinin bu işi yürütemeyeceğini veya taraflı davranacaklarını, az sayıda müfettiş ile bütün sistemin denetlenemeyeceğini, rehberlik görevlerinin aksayacağını, müfettişliğin kurumsal kimliğini yitireceğini ve bu uygulamanın okul müdürlerinin iş yükünü artıracaklarını ifade etmişlerdir. Türkiye'de denetimle ilgili bazı sorunların olduğu çeşitli araştırmalarda dile getirilmiştir (Kapusuzoğlu, 2004, Memduhoğlu, 2009). Okul Müdürleri, ders denetimi konusunda eğitim almadıklarını dile getirmişlerdir. Müdürlerin yapmış olduğu ders denetimleri, öğretmenler tarafından etkisiz bulunmuştur (Tonbul ve Baysülen, 2017: 307). Maarif müfettişlerinin görüşlerine ve araştırma sonuçlarına dayalı olarak, böyle bir uygulamanın önemli sıkıntıları beraberinde getireceği muhakkaktır.

Denetim sisteminde yapılan çalışmalar, idarenin “biz bir şey yapmışsak doğru yapmışızdır bunu denetmeye gerek yok” biçimde algılanmaktadır. Müfettişlerin de belirttiği gibi kurumların hiyerarşik denetim ile denetlenmesinin yeterli sayılması, bazı sorunları gündeme getirebilir. Yöneten ve denetleyen aynı kişiler olması bazı olumsuzlukların görülmemesine yol açabilir. Bostan’a (2016) göre, maarif müfettişliğinin kaldırılması, denetimin kaldırılması anlamına gelir ve bu sistemin çökmesi demektir. Böyle bir uygulamanın bazı sorunları beraberinde getireceği dile getirilmiştir (Memurlar.net, 2011). Bakanlığın bu konuda ısrarcı tutumunun arkasında gerçek nedenler farklı bir araştırmanın konusu olabilir.

Eğitimin denetimiyle ilgili yapılan araştırmaların çoğunlukla nicel olduğu belirtilmiştir. (Kaya, Yazıcı, Deliveli ve Hoşgörür, 2016). Nicel araştırmalarda, bilgiler yapılandırılması bir anket ile toplandığından derinlemesine bilgi edinilmesi bazen mümkün olmamaktadır. Bu bakımdan yapılan nitel araştırmalar bu bakımdan önemli görülmektedir. Diğer taraftan maarif müfettişlerinin görevlerine yönelik yapılmış araştırma sonuçlarının dikkate alınması, yapılacak değerlendirmenin daha objektif yapılmasına katkıda bulunacaktır.

Sonuçlar ve öneriler

Maarif müfettişleri başkanlıklarının kaldırılmasıyla ilgili müfettiş görüşleri birlikte değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan maarif müfettişleri çoğunlukla, yapılan bu uygulamayı olumsuz olarak değerlendirmişlerdir. Böyle bir uygulamanın denetim, soruşturma ve araştırma gibi faaliyetlerde birtakım sıkıntılara neden olacağını düşünmektedirler. Maarif Müfettişleri Kurulu Başkanlıklarının kaldırılması denetim işlerinin okul müdürlerine bırakılması anlamına geleceğinden, okul müdürlerinin iş yükü artacağı gibi, kayırmacılığın önü açılacak ve müdürlerin yapacağı değerlendirmeler objektiflikten uzak olacaktır. Başka bir anlatımla *uzaktan gözetimin yerini hiyerarşik denetim* alacaktır. Bakanlığın merkezde istihdam edeceği müfettişlerle bütün okulların teftişi de mümkün olmayacaktır. Bir maarif müfettişi, teftişin merkezden yapılmasının teftiş sistemini güçlendireceği yönünde görüş belirtmesine rağmen, maarif müfettişlerinin çoğunluğu buna sıcak bakmamakta ve uygulamanın müfettişler

arasında koordinasyonu bitireceğini düşünmektedirler. Bir maarif müfettişi, daha önce yöneticilere yapılan uygulamaya sessiz kaldıklarını, aynı olayın daha sonra kendi başlarına geldiğini ifade etmiştir. Bir bakıma haksız uygulamalara sessiz kalınmaması gerektiğinin önemine dikkat çekmiştir. Müfettişler; teftiş, rehberlik ve soruşturma gibi işlerin 500 müfettiş ile merkezden etkili olarak yapılamayacağını bildirmişlerdir. Bu bulgular ışığında, Bakanlığın durumu tekrar bir gözden geçirmesini önermişlerdir.

Bu sonuçlara dayalı olarak, Milli Eğitim Bakanlarının bir değişiklik yapmadan önce, bunun olası sonuçlarını iyi değerlendirmesi ve gerektiğinde pilot uygulamalar yapıp, konunun alan uzmanlarınca tartışıldıktan sonra köklü değişikliklere gidilmesi önerilmiştir.

Kaynakça

- Ağaoğlu, E.,Şimşek, Y. ve Terzi, Ç. (1999). Türk Eğitim Sisteminde Eğitimin Denetimi, Eğitimde Yansımalar V-21. Yüzyılın eşliğinde Türk Eğitim Sistemi. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma ve Geliştirme M.(239-251).
- Balcı, A. (2005). *Eğitim Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Tekağaç Basım Yayım, Dağıtım.
- Başar, H. (1995). *Eğitim denetçisi-rolleri, yeterlikleri, seçilmesi, yetiştirilmesi* (3.basım), Ankara: Pegem Yayınları
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bayraktutan, İ. (2011).*İlköğretim okul müdürlerinin denetim rolleri (Sivas ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- BDDK, (2002). Bağımsız Denetim İlkelerine İlişkin Yönetmelik.
- Bige, Esra Fırınçoğulları (2014). *İlkokul müdürlerinin ders denetimleri ile İlgili öğretmen görüşleri*, Adnan Menderes Üniversitesi,
- Aydın. Bostan, H. (2016). Hanefi bostan'dan, maarif müfettişliğinin kaldırılmasına tepki. <http://www.milliyet.com.tr/hanefi-bostan-dan-maarif-mufettisliginin-istanbul-yerelhaber-1397888/> Erişim: 5.11.2017
- Bursalioğlu, Z. (2002). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cengiz, C. (1992). *Milli Eğitim Bakanlığı, Bakanlık Müfettişlerinin*

yetiştirilmesi ve teftişin geliştirilmesi. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No: 2326

Demirkasımoğlu, N. (2011). Türk eğitim sisteminde bir alt sistem olan denetim sisteminin seçilmiş bazı ülkelerin denetim sistemleri ile karşılaştırılması, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (23), 23-48.

EĞİTİM-BİR-SEN (2004). Öğretmen sorunları araştırması, Ankara.: Uyar Araştırma İletişim.

Ergüneş, Y. ve Ovalı, Ç. (2011). Balıkesir ilinde ilköğretim müfettişlerinin rehberlik rollerini yerine getirme düzeyine ilişkin müfettiş ve öğretmen görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (25), 30-53.

Gökçe, F. (1994). Eğitimde denetimin amaç ve ilkeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 10, 73-78.

Gündüz, Y. (2012). Eğitim örgütlerinde denetimin gerekliliği: kuramsal bir çalışma, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34, 1-6.

Kapusuzoğlu, Ş. (2004). Okula dayalı yönetimde denetim sisteminin işlevselliği ve katkısının değerlendirilmesi. XIII. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sunulan bildiri*. Malatya: İnönü Üniversitesi.

Kaya, Ç., Yazıcı, A., Ş., Deliveli, K. ve Hoşgörür, V. (2016). Türkiye’de eğitim denetimi alanında yapılan lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 38-51.

Koçer, H. Ali (1981). Türk Milli Eğitim Teşkilatı. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 103.

MEB (1991). İlköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi. *Tebliğler Dergisi*. Tarih: 28 Ekim 1991, Sayı: 2346.

MEB (1993). 14. Milli Eğitim Şurası Kararları. Erişim: 5.11.2017 https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165401_14_sura.pdf

MEB (2015). *Maarif müfettişleri görev standartları*, Rehberlik ve Denetim Başkanlığı, Ankara.

MEBÖĞRETMENnet (2015). Müfettişlerin Ders Denetimi Kaldırıldı mı?, <https://www.mebogretmen.net/ogretmen/mufettislerin-ders-denetimi-kaldirildi-mi-h12322.html> Erişim:8.8.2017

MEB (2004). Millî Eğitim Bakanlığı Sicil Amirleri Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete: 30.07.2004 gün ve 25538 sayılı.

MEB (2016). Teftiş ve denetimde köklü değişiklik,

<http://oyegm.meb.gov.tr/teftis-ve-denetimde-koklu-degisiklik/haber/12550/tr> Erişim: 8.8.2017

MEHTAP (1966). Merkezi hükümet teşkilatı kuruluş ve görevleri. Ankara: TODAİE yayını.

Memduhoğlu, H. B. (2009). Paydaşların gözüyle Türkiye’de eğitim denetimi sorunsalı. *IV. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi bildiriler kitabı*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Memduhoğlu, H.,B. ve Zengin, M. (2012). Çağdaş eğitim denetimi modeli olarak öğretimsel Denetimin Türk eğitim sisteminde uygulanabilirliği, *AKU, Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1), 131-142.

Memurlar.net (2011). Teftiş ve denetim birimleri tasfiye ediliyor, <http://forum.memurlar.net/konu/1153045/> Erişim: 8. 8. 2017.

Neuman, W. L.(2012). *Toplumsal araştırma yöntemleri: nicel ve nitel yaklaşımlar I-II. Cilt* (5. Basım). İstanbul: Yayın Odası.

Öz, M.. Fevzi (1977). *Türk Eğitim Sisteminde İlköğretim Müfettişlerinin rolü*, yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Özdemir, T. (1996). *Örgüt iklimi-Bolu ili Milli Eğitim Müdürlüğü Teftiş Kurulu*, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Özmen, F. ve Şahin Ş. (2010). İlköğretim müfettişlerinin soruşturma *Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 92–109.

Sağlamer, E. (1975). Eğitimde teftiş ve teknikleri. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Serim, Ö. (1991). Milli Eğitim Mevzuatı. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.

Su, K. (1983). Milli Eğitimde Teftiş, Cumhuriyet döneminde eğitim Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, No: 91.

TDK (2015). Türk Dil Kurumu. <http://www.tdk.gov.tr/> Erişim tarihi 25.08.2015.

Tonbul, Y. ve Baysülen, E. (2017). Ders denetimi ile ilgili yönetmelik değişikliğinin maarif müfettişlerinin, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri açısından değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 16(1), 299-311.

Uygur, D. (2006). *İlköğretim okullarında aday öğretmenlerin yetiştirilmesinde ilköğretim müfettişlerinin rolleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Yıldırım, A.ve Şimşek, H.(2008).*Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı).Ankara: :Seçkin Yayıncılık.